

Hanna Stypułkowska-Misiurewicz¹, Anna Baumann – Popczyk²

CZERWONKA BAKTERYJNA W POLSCE W 2012 ROKU

Zakład Bakteriologii¹ i Zakład Epidemiologii²
Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny w Warszawie

STRESZCZENIE

WSTĘP. Czerwonka bakteryjna, (dysentery) według raportu Europejskiego Centrum ds. Zapobiegania i Kontroli Chorób (ECDC) rejestrowana jest we wszystkich państwach należących do Unii Europejskiej (EU) i Europejskiego Wspólnego Rynku (EFTA), z wyjątkiem Włoch i Luksemburga. Zapadalność w Polsce poniżej 0,1/100 000 mieszkańców jest najniższa wśród krajów EU/EFTA.

CEL. Celem pracy jest ocena sytuacji epidemiologicznej zachorowań na czerwonkę w Polsce w 2012 roku.

MATERIAŁ I METODY. Ocenę sytuacji przeprowadzono na podstawie wyników analizy danych zawartych w biuletynie rocznym „Choroby zakaźne i zatrucia w Polsce w 2012 roku”, oraz danych: ze sprawozdań za 2012 r. nadesłanych z pracowni bakteriologicznych 16 WSSE, z formularzy dochodzeń epidemiologicznych w ogniskach, nadesłanych przez stacje sanitarno-epidemiologiczne do Zakładu Epidemiologii NIZP-PZH oraz danych z reidentyfikacji szczepów *Shigella* w pracowni referencyjnej dla pałeczek gram-ujemnych Zakładu Bakteriologii NIZP - PZH.

WYNIKI. W 2012 r. utrzymała się tendencja malejącej liczby zarejestrowanych zachorowań na czerwonkę – zgłoszono tylko 13 potwierdzonych zachorowań (zapadalność 0,03 /100 000 ludności) ogółem, natomiast w poprzednim roku 18 zachorowań - zapadalność 0,05. Zachorowania zarejestrowano tylko w 6 województwach, najwięcej w województwie łódzkim – 4. Ogółem 5 osób zakażenie nabyło w podróży zagranicznej.

Według danych z laboratoriów WSSE, pałeczek czerwonki nie wykryto u żadnej z badanych osób chorych, ani osób ze styczności z chorymi, wykryto je tylko u 4 ozdrowieńców i 2 nosicieli.

WNIOSKI. Uzyskane dane o zachorowaniach na czerwonkę w Polsce w 2012 r., zdaniem autorek, nie przedstawiają rzeczywistej sytuacji epidemiologicznej tej choroby w kraju. Wprawdzie stan sanitarny w Polsce uległ znacznej poprawie, co może mieć wpływ na zmniejszenie się zapadalności, jednak nadzór nad czerwonką wymaga bardziej aktywnych działań.

Słowa kluczowe: czerwonka bakteryjna, zakaźne schorzenie jelitowe, zapadalność, epidemiologia, etiologia, Polska, rok 2012

WSTĘP

Czerwonka bakteryjna, rejestrowana jest jako sztygeloza (shigellosis) we wszystkich państwach należących do Unii Europejskiej (EU), Europejskiego Wspólnego Rynku (EFTA) poza Włochami i Luksemburgiem. Podlega obowiązkowemu zgłoszeniu zachorowań do Europejskiego Centrum ds. Zapobiegania i Kontroli Chorób (ECDC). Przyjęto, że o rejestracji przypadku decydują kryteria kliniczne i laboratoryjne: wyizolowanie pałeczki czerwonki (*Shigella* spp.) z próbki kału pobranej od chorego z typowymi objawami klinicznymi: bólami brzucha, biegunką, wymiotami i podwyższoną ciepłotą ciała (przypadek potwierdzony)

lub tylko kryteria kliniczne i epidemiologiczne (przypadek prawdopodobny).

MATERIAŁ I METODY

Oceny sytuacji epidemiologicznej zachorowań na czerwonkę w Polsce w 2012 roku dokonano na podstawie wyników analizy danych o zachorowaniach zgłoszonych przez wszystkie stacje sanitarno-epidemiologiczne i opublikowanych w biuletynie rocznym „Choroby zakaźne i zatrucia w Polsce w 2012 roku” (Czarkowski MP i in., NIZP - PZH i GIS Warszawa). Ponadto wykorzystano dane ze sprawozdań za 2012 r.

nadesłanych z pracowni bakteriologicznych 16 WSSE i podsumowanych w Zakładzie Bakteriologii NIZP – PZH oraz dane z wywiadów i formularzy dochodzeń epidemiologicznych w ogniskach zbiorowego zatrucia/zakażenia pokarmowego nadesłanych przez stacje sanitarno-epidemiologiczne. Poza tym uwzględniono wyniki przeprowadzonych reidentyfikacji szczepów *Shigella* nadesłanych do pracowni referencyjnej dla pałeczek gram-ujemnych Zakładu Bakteriologii NIZP - PZH.

WYNIKI

W 2012 r. zarejestrowano ogółem 13 potwierdzonych zachorowań na czerwonkę bakteryjną, zapadalność 0,03/100 000 ludności. Podobnie jak w latach ubiegłych zaobserwowano spadek liczby zgłoszonych zachorowań (Tab. I. Czerwonka bakteryjna w Polsce w latach 1985-2012. Mediana liczby zachorowań i zapadalności na 100 000 mieszkańców oraz liczba zgonów). W 2012 r. zachorowania zgłoszono z terenu 6 województw. Najwięcej zachorowań zarejestrowano w województwie łódzkim – 4 (zapadalność 0,16/100 000), z którego w roku 2011 zgłoszono dwa zachorowania, a mediana w latach 2005-2009 wynosiła 0. Ponadto w 5 województwach, w jednym 3, w dwóch po 2 zachorowania i dwóch po jednym. W 10 województwach nie zgłoszono zachorowań. (Tab. II. Czerwonka bakteryjna w Polsce w roku 2012. Liczba zachorowań, wiek, czynnik etiologiczny i kraj nabycia zakażenia wg województwa rejestracji).

Z powodu zachorowań na czerwonkę bakteryjną hospitalizowano ogółem 7 osób (53,8% zachorowań). Najwięcej zachorowań zanotowano we wrześniu 4 (30,8%).

W 2012 r., zgłoszono dwa dwuosobowe ogniska rodzinne (w województwach łódzkim i mazowieckim), w których czynnikiem etiologicznym była *S. sonnei*.

Wśród zachorowań w kraju, podobnie jak w latach ubiegłych, zarejestrowano mniej chorych wśród mieszkańców wsi (3 zachorowania, zapadalność 0,02/100 000) niż miast (10 zachorowań, zapadalność 0,04). Najwięcej zachorowań zgłoszono z dużych miast, liczących powyżej 100 tys. mieszkańców – 7 przypadków, zapadalność 0,06/100 000.

Struktura wieku chorych na czerwonkę uległa zmianie w stosunku do lat ubiegłych, kiedy chorowały głównie dzieci. W roku 2012 zachorowało tylko czworo dzieci w mieście, dwóch chłopców w wieku 0-4 lata, oraz dwie dziewczynki w wieku 5-9 lat. Tak jak w latach poprzednich najwięcej zachorowań wystąpiło w grupie wieku od 20 do 29 lat – 4 osoby (30%), w tym 2 mężczyźni i 2 kobiety, odmiennie niż w latach ubiegłych ogółem zachorowało mniej kobiet – 5 (zapadalność 0,03) niż mężczyzn – 8 (zapadalność 0,04).

Ze sprawozdań za 2012 r. pracowni bakteriologicznych wszystkich 16 WSSE nadesłanych do Zakładu

Bakteriologii NIZP- PZH wynika, że badania w kierunku *Shigella* nie były efektywne: dla celów diagnostyki bakteriologicznie zbadano 23 274 osoby chore, *Shigella* nie wykryto u nikogo, (*Salmonella* - u 1509 chorych (7,5%). Wśród badanych ozdrowieńców *Shigella* wykryto u 4 (w województwach kujawsko-pomorskim (*S. flexneri* i *S. boydii*) i małopolskim (*S. flexneri* i *S. sonnei*). Natomiast wśród nosicieli u 2 *S. flexneri*. Laboratoria 14 WSSE nie wykryły *Shigella* u żadnej z badanych osób (Tab. III. Czerwonka bakteryjna w Polsce w 2012 r. Liczba osób z dodatnim wynikiem badania bakteriologicznego w kierunku pałeczek *Shigella* wg grup narażenia).

POSUMOWANIE I WNIOSKI

W ostatnich latach rejestruje się w Polsce coraz niższą liczbę zachorowań na czerwonkę, a zapadalność poniżej 0,1/100 000 mieszkańców jest najniższa w Europie i 20-krotnie niższa od średniej w krajach EU/EFTA, w których ogółem zapadalność wynosi 1,63/100 000 mieszkańców.

Badania w kierunku *Shigella* wszystkich zarejestrowanych w 2012 r. zachorowań, zostały wykonane w laboratoriach przyszpitalnych w trakcie hospitalizacji chorych.

Brak wykrywania *Shigella* w diagnostycznych badaniach bakteriologicznych, wykonywanych w pracowniach SSE, może być związany z szeroko stosowanymi, skutecznymi lekami przeciwbakteryjnymi, bez uprzednio rozpoznanej etiologii zachorowań. Badania bakteriologiczne w pracowniach SSE ukierunkowane są głównie na identyfikację czynnika etiologicznego zatrucia i zakażenia pokarmowego spowodowanego skażonymi produktami pochodzenia zwierzęcego. Wiąże się to z ograniczeniem spektrum badań diagnostycznych w kierunku innych chorób biegunkowych. Aktualnie rzadko wykonuje się badania diagnostyczne u dzieci, ze względu na łagodne, coraz mniej charakterystyczne objawy chorób oraz rozpoczynanie leczenia lekami przeciwbakteryjnymi na podstawie empirycznego doświadczenia. To samo dotyczy zachorowań zawlekanych z innych krajów. Można domniemywać, że dane dotyczące zachorowań nie przedstawiają rzeczywistej sytuacji epidemiologicznej czerwonki w Polsce. Dlatego nadzór epidemiologiczny nad czerwonką w Polsce wymaga wzmocnienia.

Otrzymano: 14.04.2014 r.

Zaakceptowano do druku: 18.04.2014 r.

Adres do korespondencji:

Prof. dr hab. med. Hanna Stypułkowska-Misiurewicz
Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego
- Państwowy Zakład Higieny
ul. Chocimska 24, 00-791 Warszawa
tel.0-22 5421 376, fax:0-22 5421 307
e-mail: hstypulkowska@pzh.gov.pl